

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՎՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ- 1 (ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐ)
1802/B07 դասընթացի նկարագրիչ
(շաբաթական 2 դասաժամ -24 ժամ դասախոսություն, 8 ժամ սեմինար պարապմունք,
դասընթացը եզրափակիչ գնահատմամբ)
Դասախոս, սեմինարավար՝ Հայկ Մ. Քոչարյան, պ.գ.թ., դոցենտ
ԵՊՀ արաբագիտության ամբիոն, հեռ.՝ +374 (0) 60 710582
Էլ. փոստ՝ hkocharyan@ysu.am
դասընթացի կայքէջն է՝ <https://sites.google.com/site/historyofarabsandislam/>

Նպատակը

Դասընթացի նպատակն է դիտարկել արաբների պատմությունը նախաիսլամական ժամանակաշրջանից մինչև Աբբասյան խալիֆայության կործանումը 1258 թ.: Դասընթացի շրջանակում նաև ուսումնասիրվում է մուսուլմանների տիրապետությունը Պերինեյան թերակղզում 8-ից մինչև 15-րդ դարեր:

Կրթական արդյունքները

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը կցուցաբերի.

Տեսական գիտելիքներ.

- Խալիֆայության պատմագրության և պատմության իմացություն,
- Իսլամական մշակույթի զարգացման պատմության իմացություն

Բուն մասնագիտական գործնական կարողություններ.

- Խալիֆայության պատմությունը հետազոտելու մեթոդներին և գործիքակազմին տիրապետելու կարողություն
- Խալիֆայության պատմության ընթացքում տեղի ունեցած գործընթացները վերլուծելու և պատճառ-հետևանքային կապը վերկանգնելու կարողություն
- մասնագիտական գիտելիքը նորացնելու կարողություն

Դասընթացի բովանդակությունը

Առաջին շաբաթ

Ներածական դասախոսություն. Զաղաբական միավորները Արաբական թերակղզում 4-7 դդ:

- Արաբները և Արաբական թերակղզին նախաիսլամական շրջանում:
- Զաղաբական միավորները Արաբիայի հարավում 4-7 դդ:
- Զաղաբական միավորները հյուսիսային և կենտրոնական Արաբիայում 4-7 դդ:
- Զաղաբական միավորները Արաբական թերակղզու արևելքում 4-7 դդ:
- Զաղաբական միավորները Արաբական թերակղզում 4-7 դդ

Գրականություն

(Hoyland 2001:1-85, Shahid 1977)

Երկրորդ շաբաթ

Սոցիալ տնտեսական իրավիճակը և հավատալիքները նախախալամական Արաբիայում

- Հասարակություն,
- Կրոն և հավատալիքեր
- Առևտրային հարաբերություններ

Գրականություն

(Hoyland 2001:85-166; Лундин 1980; Грязневич, Басилов 1980; Лундин 1980a)

Երրորդ շաբաթ

Արաբիան Մուհամմադի մարգարեի և ուղղափառ խալիֆների օրոք և արաբական արշավանքներ (610-660/1թթ)

- Մուհամմադ մարգարեի քարոզչական գործունեությունը:
- Մուհամմադ մարգարեն որպես պետության ղեկավար:
- Ումմայի ձևավորումը
- Գերագույն իշխանության հարցը ումմայում
- Ուղղափառ խալիֆների գործունեությունը
- Արաբական արշավանքները 630-660 թթ

Գրականություն

(Петрушевский 1966: 30-62; Большаков 2000: 44-224)

Չորրորդ շաբաթ

Օմայան խալիֆայության կայացումը (660/1-715թթ)

- Ալիի և Մուավիայի պայքարը:
- Օմայյան խալիֆայության հաստատումը:
- Յագիդ I իշխանության գալը և ժառանգականության խնդիրը
- Խարիջիականությունն ու շիականությունը Օմայաների օրոք
- Ներիշխանական ճգնաժամ. Մրվանի տոհմի ներկայացուցիչների իշխանության գալը
- Աբդ ալ-Մալիքի բարեփոխումները և ներքին ընդդիմության վերացում

Գրականություն

(Фильштинский 2005; Грязневич 1984)

Հիզներորդ շաբաթ

Օմայան խալիֆայության անկումն ու կործանումը (715-750թթ)

- Օմայյան խալիֆայությունը Սուլեյմանի և Օմար Բ օրոք:
- Օմայյան խալիֆայությունը Հիշամի տիրակալության օրոք
- Վարչական բաժանումը և սոցիալական իրավիճակն Օմայյան խալիֆայությունում:
- Հարկահավաքությունն Օմայյան խալիֆայությունում:
- Կրոնաքաղաքական շարժումները Օմայաների ժամանակ

Գրականություն

(Daftary 1998; Фильштинский 2005: 114-221)

Վեցերորդ շաբաթ

Աբբասյան խալիֆայության կայացումն ու ծաղկումը (750-833թթ)

- Աբու Մուսլիմի հեղափոխությունը
- Աբու Ջաֆար ալ-Մանսուրի գործունեությունը
- Հարուն առ-Ռաշիդի գործունեությունը
- Բարմաքիների իշխանության շրջանը
- Զաղաբական, հասարակական և գաղափարական շարժումները
- Ալ-Մամուն խալիֆայի գործունեությունը
- Սոցիալ տնտեսական իրավիճակը խալիֆայություն 8-9 դդ.

Գրականություն

(Bosworth C. E., Bolshakov O. G. 1998; Daftary 1998; Фильштинский 2005: 3-116)

Յոթերորդ շաբաթ

Յոթերորդ շաբաթում նախատեսվում է անցկացնել առաջին միջանկյալ գրավոր ստուգումը

Ութերորդ շաբաթ

Աբբասյան խալիֆայության խռովահույզ շրջանը. նոր քաղաքական միավորների առաջացումը Աբբասյան խալիֆայության արևելյան նահանգներում:

- Թահիրիները Խորասանում
- Սաֆֆարիները Սիստանում
- Սամանիները Մավարանահրում
- Կարախանների և Ղազնևիների էմիրությունները
- Կարմատների պետությունը Բահրեյնում:

Գրականություն

(Фильштинский 2005: 116-163; Negmatov 1998; Bosworth 1998; Davidovich 1998; Daftary 2007: 116-126; Bosworth 1975)

Իններորդ շաբաթ

Աբբասյան խալիֆայության խռովահույզ շրջանը. նոր քաղաքական միավորների առաջացումը Աբբասյան խալիֆայության արևմտյան նահանգներում:

- Իդրիսիները Մաղրիբում
- Աղլաբիները Թունիսում
- Ռոստոմները Ալժիրում
- Թուլունիները և Իշիդիները Եգիպտոսում

Գրականություն

(Bianquis 1998; Aghlabids –EI2; Idrisids-EI2; Rustamids – EI2)

Տասներորդ շաբաթ

Աբբասյան խալիֆայությունը կենտրոնական շրջանները 10-րդ դարի երկրորդ կեսի մինչև 12-րդ դարը

- Բուխների տիրապետության շրջան (945-1055թթ)
- Սելջուկների տիրապետության հաստատումը Աբբասյան խալիֆայությունում:
- Սուննիական իսլամը սելջուկների օրոք:
- Ռումի սելջուկյան սուլթանության հիմնադրումը:

Գրականություն

(Bosworth C. E., Sevim A. 1998; Гордлевский 1941:22-35; Макдиси 1981; Фильштинский 2005:164-226)

Տասմեկերորդ շաբաթ

Աբբասյան խալիֆայությունը 1170-1258թթ

- Աբբասյան խալիֆայությունը սելջուկյան արաբեկությունների շրջանում
- Խորեզմշահեր
- Չանգիներ
- ալ-Մուստադի, ալ-Մուստանսիր խալիֆաների գործունեությունը
- Մոնղոլների արշավանքը և Բաղդադի գրավում

Գրականություն

(Humphreys 2004)

Տասերկուերորդ շաբաթ

Պիրենեյան թերակղզին մուսուլմանների տիրապետության տակ 8 - 10-րդ դարի վերջ

- Մուսուլմանական ներթափանցումը Պիրենեյան թերակղզի:
- Կորդավայի Օմայան եմիրություն:
- Կորդավայի Օմայան խալիֆայություն:

Գրականություն

(Уотт У. М., Какиа П. 1976:16-65)

Տասերեքերորդ շաբաթ

Պիրենեյան թերակղզին մուսուլմանների տիրապետության տակ 11- 13-րդ դարերը

- Պիրենեյան թերակղզին Թայֆաների իշխանության ներքո:
- Պիրենեյան թերակղզին Ալմորավիների լծի տակ:
- Պիրենեյան թերակղզին Ալմոհադների լծի տակ:

Գրականություն

(Уотт У. М., Какиа П. 1976:83-109)

Տասչորսերորդ շաբաթ

Մուսուլմանական տիրապետության ավարտը Պերինեյան թերակղզում

- Ռեկոնկիստայի հաջողությունները
- Նասրիների տիրապետությունը Գրանադայում
- Մշակութային փոխազդեցությունները մուսուլմանական տիրապետության շրջանում

Գրականություն

(Уотт У. М., Какма П. 1976:141-183)

Տասնհինգերորդ շաբաթ

Տասնհինգերորդ շաբաթում նախատեսվում է անցկացնել երկրորդ միջանկյալ գրավոր ստուգումը

Տասնվեցերորդ շաբաթ

Եզրափակիչ քննություն

Ստուգման անցկացման ձևերը.

Նախատեսված է ընթացիկ երկու գրավոր ստուգումների անցկացում, յուրաքանչյուրը՝ չորս միավոր առավելագույն արժեքով: Յուրաքանչյուր ստուգում ներառում է երկուական միավորով երկու հարցադրում: Միավորի քայլը 0.5 է:

Եզրափակիչ քննությունը առեվալագույն արժեքը 10 միավոր է, որը ձևավորվում է չորս հարցադրումներից և մեկ առաջադրանքից (ինքնուրույն աշխատանք). Յուրաքանչյուր հարցադրումն և առաջադրանքի արժեքը երկու միավոր է:

Գնահատման չափանիշները.

Գնահատումը կատարում է դասախոսը՝ հաշվի առնելով հարցադրման մեջ մտնող ենթահարցերի պատասխանի ամբողջականությունը և ճշգրիտությունը:

Դասընթացի համար օգտագործվող գրականություն.

1. Bianquis T. (1998) Autonomous Egypt from Ibn Tūlūn to Kāfūr, 868–969 by Carl F. Petry (ed) The Cambridge History of Egypt Volume 1: 640–1517, pp. 90-135, Cambridge University Press
2. Bosworth C. E. (1975) The Tahirids and Saffarids in Frye R. N. (ed) The Cambridge History of Iran, vol. 4: The Period from the Arab Invasion to the Saljuqs, pp. 95-130, Cambridge University Press
3. Bosworth C. E. (1998) The Ghaznavids in Asimov M.S. and Bosworth C.E. (eds) 1998 History of civilizations of Central Asia, Vol. IV, The age of achievement A.D. 750 to the end of the fifteenth century, Part One: The historical, social and economic setting, pp. 95-117, Paris.
4. Bosworth C. E., Bolshakov O. G. (1998) Central Asia under the Umayyads and the early Abbasids in Asimov M.S. and Bosworth C.E. (eds) 1998 History of civilizations of Central Asia, Vol. IV, The age of achievement A.D. 750 to the end of the fifteenth century, Part One: The historical, social and economic setting, pp. 23-40, Paris.

5. Bosworth C. E., Sevim A. (1998) The Seljuqs and the Khwarazm Shahs in Asimov M.S. and Bosworth C.E. (eds) 1998 History of civilizations of Central Asia, Vol. IV, The age of achievement A.D. 750 to the end of the fifteenth century, Part One: The historical, social and economic setting, pp 145-175, Paris.
6. Daftary F. (1998) Sectarian and national movements in Iran, Khurasan and Transoxania during Umayyad and early Abbasid times in Asimov M.S. and Bosworth C.E. (eds) 1998 History of civilizations of Central Asia, Vol. IV, The age of achievement A.D. 750 to the end of the fifteenth century, Part One: The historical, social and economic setting, pp. 41-60, Paris.
7. Daftary, F.(2007) The Ismailis: Their History and Doctrines, Second Edition, Institute of Ismaili Studies
8. Davidovich E. A. (1998) The Karakhanids in Asimov M.S. and Bosworth C.E. (eds) 1998 History of civilizations of Central Asia, Vol. IV, The age of achievement A.D. 750 to the end of the fifteenth century, Part One: The historical, social and economic setting, pp. 119-143, Paris.
9. El 2- P. J. Bearman, Th. Bianquis, C. E. Bosworth, E. van Donzel, W. P. Heinrichs et al. (eds), Encyclopædia of Islam, 2nd Edition., 12 vols. with indexes, etc., Leiden: E. J. Brill, 1960–2005.
10. Hoyland R.G. (2001) Arabia and the Arabs: from the Bronze Age to the coming of Islam, London and New York, Routledge.
11. Humphreys S. (2004) Zengids, Ayyubids and Seljuqs in David Luscombe, Jonathan Riley-Smith (eds), The New Cambridge Medieval History Volume 4: c. 1024–c. 1198, Part 2, pp. 721-752.
12. Irfan Shahîd (1977) Pre- Islamic Arabia // The Cambridge History of Islam, Volume 1a, ed by P. M. Holt, Ann K. S. Lambton and Bernard Lewis, pp. 1-29, Cambridge University Press.
13. Negmatov N. N. (1998) The Samanid state in Asimov M.S. and Bosworth C.E. (eds) 1998 History of civilizations of Central Asia, Vol. IV, The age of achievement A.D. 750 to the end of the fifteenth century, Part One: The historical, social and economic setting, pp. 77-94, Paris.
14. Большаков О. Г. (2000) История Халифата I, Ислам в Аравии (570- 633) М., «Восточная литература» РАН
15. Гордлевский В.Л. (1941), Государство сельджукидов Малой Азии, Москва- Ленинград. Издательство Академии Наук СССР
16. Грязневич, П. А. (1984) К вопросу о праве на верховную власть в мусульманской общине в раннем исламе // Ислам: Религия, общество, государство. Сб. ст. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», С. 161–174.
17. Макдиси. Дж. (1981), Суннитское возрождение // Мусульманский мир. 950-1150, отв. ред. В.В. Наумкин, М.Б. Пиотровский, М.: ГРВЛ. стр 174-188.
18. Петрушевский И.П. (1966) Ислам в Иране в VII-XV веках. Ленинград

19. Уотт У. М., Какиа П. (1976) Мусульманская Испания, М: Главная редакция восточной литературы издательства "Наука".
20. Фильштинский И.М. (2005) Халифат под властью династии Омейядов (661-750), Соверо-принт, Москва.
21. Фильштинский И.М. (2006) История арабов и Халифата (750 - 1517), Москва,
22. Лундин Г.А. (1980) Древнеарабская мифология // Мифы народов мира. Энциклопедия, т. 1, стр 382-383 «Советская энциклопедия».
23. Грязневич, П. А., Басилов В.Н. (1980) Мусульманская мифология // Мифы народов мира. Энциклопедия, т. 2, стр 183-187, «Советская энциклопедия».
24. Лундин Г.А. (1980а) Йеменская мифология // Мифы народов мира. Энциклопедия, т. 1, стр 597-598, «Советская энциклопедия».

Առաջին միջանկյալ քննության հարցեր

1. Արաբները և Արաբական թերակղզին Նախախլամական շրջանում:
2. Քաղաքական միավորները Արաբիայի հարավում 4-7 դդ:
3. Քաղաքական միավորները հյուսիսային և կենտրոնական Արաբիայում 4-7 դդ:
4. Քաղաքական միավորները Արաբական թերակղզու արևելքում 4-7 դդ:
5. Արաբական թերակղզին Մուհամմադի մարգարեի ժամանակաշրջանում:
6. Արաբական նվաճումները ուղղափար խալիֆների օրոք (632-660/1թթ):
7. Գերագույն իշխանության համար պայքարը 7-րդ դարի երկրորդ կեսում:
8. Օմայան խալիֆայության կայացումը:
9. Օմայան խալիֆայությունը Աբդ ալ-Մալիքի և Վալիդի օրոք:
10. Օմայան խալիֆայության անկումն ու կործանումը (715-750թթ)
11. Աբբասյան խալիֆայության կայացումը (Աբու Մուսլիմի հեղափոխությունը, Աբու Ջաֆար ալ-Մանսուրի և Հարուն առ-Ռաշիդի գործունեությունը
12. Բարմաքիների իշխանության շրջանը և Ալ-Մամուն խալիֆայի գործունեությունը

Երկրորդ միջանկյալ քննության հարցեր

1. Աբբասյան խալիֆայության խռովահույզ շրջանը և թուլացումը (833-945թթ):
2. Էմիրությունների ձևավորումը Աբբասյան խալիֆայության արևմտյան Նահանգներում:
3. Էմիրությունների ձևավորումը Աբբասյան խալիֆայության արևելյան Նահանգներում:
4. Աբբասյան խալիֆայության կենտրոնական շրջանները Բուլիների տիրապետության օրոք (945-1055թթ):
5. Սելջուկների տիրապետության հաստատումը Աբբասյան խալիֆայությունում:
6. Աբբասյան խալիֆայությունը 11-րդ դարի վերջում և 12-րդ դարի առաջին կեսում (Չանգիներ, ալ-Մուստադի, ալ-Մուստանսիր, Խորեզմշահեր):
7. Մուսուլմանական ներթափանցումը Պիրենեյան թերակղզի:
8. Կորդովայի Օմայան Էմիրություն:

9. Կորդովայի Օմայան խալիֆայություն:
10. Պիրենեյան թերակղզին Թայֆաների իշխանության ներքո:
11. Պիրենեյան թերակղզին Ալմորավիների լծի տակ:
12. Պիրենեյան թերակղզին Ալմոհադների լծի տակ:

Եզրափակիչ քննության հարցեր

1. Նախախլամական Արաբիայի հավատալիքները, բնակչությունը:
2. Զաղաբական միավորները Արաբիայի հարավում 4-7 դդ:
3. Զաղաբական միավորները հյուսիսային և կենտրոնական Արաբիայում 4-7 դդ:
4. Զաղաբական միավորները Արաբական թերակղզու արևելքում 4-7 դդ:
5. Պատմաքաղաքական իրավիճակն իսլամի ծագման նախօրեին:
6. Մուհամմադն իսլամի մարգարե:
7. Իսլամի տարածումն Արաբիայում (Մուհամմադ և Աբու Բաքր):
8. Օմար I և Օսմանի ժամանակաշրջանը:
9. Արաբական նվաճումները արդարակյաց խալիֆների օրոք:
10. Ալիի և Մուավիայի պայքարը:
11. Օմայյան խալիֆայության հաստատումը:
12. Յագիդ I իշխանության գալը և ժառանգականության խնդիրը:
13. Օմայյան խալիֆայությունն իր հզորության գագաթնակետին (Աբդ ալ-Մալիք, Վալիդ):
14. Օմայյան խալիֆայության թուլացումը և անկումը:
15. Աբբասյան տոհմի հաստատումը:
16. Աբբասյան խալիֆայության ծաղկման շրջանը (Հարուն ալ-Ռաշիդ, Մա'մուն):
17. Աբբասյան խալիֆայության պետական կառուցվածքը:
18. Աբբասյան խալիֆայության հասարակության կառուցվածքը:
19. Աբբասյան խալիֆայության խռովահույզ շրջանը (մինչև 861 թ.):
20. Թահիրիները հորասանում
21. Սաֆֆարիները Սիստանում
22. Սամանիների էմիրությունը Մավարանահրում
23. Կարախանների և Ղազնևիների իշխանությունը
24. Կարմաթների պետությունը Բահրեյնում
25. Իդրիսիների էմիրությունը Մադրիբում
26. Աղլաբիները Թունիսում
27. Ռոստոմները Ալժիրում
28. Եգիպտոսը Թուլունիների և Իշխիդների օրոք
29. Աբբասյան խալիֆայության կենտրոնական շրջանները Բուլիների տիրապետության օրոք (945-1055 թթ):
30. Սելջուկյան արշավանքները դեպի Աբբասյան խալիֆայություն
31. Սելջուկյան պետության թուլացումն ու տրոհումը:
32. Մոնղոլական արշավանքները և Աբբասյան խալիֆայության կործանումը:
33. Մուսուլմանական ներթափանցումը Պիրենեյան թերակղզի
34. Կորդովայի Օմայյան էմիրություն:

35. Կորդովայի Օմայան Խալիֆայություն:

36. Պիրենեյան թերակղզին Թայֆաների իշխանության ներքո:

37. Պիրենեյան թերակղզին Ալմորավիների լծի տակ:

38. Պիրենեյան թերակղզին Ալմոհադների լծի տակ: